
A bíróság művészete, avagy a végrehajtási eljárás felfüggesztésének esetei, különös tekintettel a méltányolható körülményekre

Magyar Fanni*

1. Bevezetés

A jogállamiság Alaptörvényünkben rögzített követelmény, melynek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Ahhoz, hogy a jogbiztonság megvalósuljon, az államnak kötelezettsége áll fenn a különböző jogvitákkal kapcsolatos döntések végrehajtása vonatkozásában. Az Alkotmánybíróság a 46/1991. (IX. 10.) számú határozatában kifejtette, hogy a bírósági határozatok tiszteletben tartása, a jogerős bírósági döntések teljesítése - akár jogszerű kényszerítés árán is - a jogállamisággal kapcsolatos alkotmányos értékekhez tartozik. A végrehajtási eljárásban már nem a mindenkit megillető alkotmányos személyi jogokat kell elvont módon védeni, hanem az „ártatlanságában” a megelőző eljárás során megcáfolt jogsértővel szemben kell konkrét törvényes kényszerítő eszközöket alkalmazni. Ha ugyanis a végrehajtási rendszer gyenge és könnyen kijátszható, ez óhatatlanul a bírósági határozatok lebecsüléséhez, jogbizonytalansághoz, a jogtudat romlásához, a jogállamiság sérelméhez vezet. Ennek mentén született meg - a számtalan módosítást megélt - a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény.

Egy híres jogtudós, Iuventius Celsus szavaival élve: „A jog a jó és méltányos művészete”. E méltán elhíresült mondat lényege nem más, mint hogy a jog végső és legfontosabb feladata az igazságosság érvényre juttatása. Erre a megállapításra Kr. u. II. században jutott Celsus, mely megítélésem szerint a mai napig helytálló megfogalmazása annak, hogy az állam által kikényszerített magatartási szabályok összességén túl mit is takar a jog. Kétségtelen tény, hogy az elmúlt időszakban mind a szabályozásokat tekintve, mind pedig a jogalkotók, illetve jogalkalmazók szemléletét tekintve lényeges változások következtek be, ugyanakkor változatlanul érvényesülő igény a jogalkalmazás, illetve a jogérvényesülés során is az igazságosság. A végrehajtási eljárásban érdekesen alakul annak megítélése, hogy mely döntés igazságos, illetve mi az, ami méltányos/méltányolható jogilag, illetőleg emberileg. A 2008-as válságot követően kialakult gazdasági-pénzügyi helyzet, a

* Bírósági titkár, Miskolci Törvényszék.

lakosság által felhalmozott adósságok megsokszorozták a végrehajtási eljárások számát, mely még inkább indokolta a megfelelően működő, jogbiztonságot garantáló bírósági végrehajtást.

Értekezésem témája az egyik végrehajtási eljárást megakasztó jogintézmény, a végrehajtás felfüggesztése. A tanulmány célja a jogintézmény bemutatása, elhatárolása más – esetlegesen hasonló – jogintézményektől, a szabályozás értelmezési problémáinak feltárása, a méltányosság megjelenése és annak gyakorlati megvalósulása.

2. A végrehajtási jog fejlődése

Ahhoz, hogy a végrehajtási eljárást, illetőleg annak egyik intézményét – a végrehajtás felfüggesztését – értelmezni tudjuk, és vizsgálat tárgyává tehesük, álláspontom szerint elengedhetetlen egy rövid, a teljesség igényét mellőző fejlődéstörténeti áttekintés.

A végrehajtás, illetve annak szabályozása nem új keletű dolog, hiszen már az ősidőkben is alkalmazták azt valamilyen formában az emberek. Gondoljunk csak arra, hogy a zsákmányukat megszerző törzsekben is sor került az élelem valamilyen szisztéma szerinti elosztásának a kikényszerítésére.

A római civiljogban a rabszolgaság egyik oka a fizetéseképtelenség miatti kényszerhelyzet volt, melynek következtében a hitelező az adós felett - aki ebben az időszakban nem jogalany, hanem sokkal inkább tárgyként jelent meg - rendelkezési jogosultsággal bírt. A hitelező az adós eladásából szerzett vagyonból elégitette ki a követelését (legis actio per manus iniunctionem). Ennek alkalmazására azonban abban az esetben kerülhetett sor, ha a követelés nem volt vitatott, tehát az adós elismerte azt, illetve ha a megállapított határidőn belül nem került sor a teljesítésre.¹ A szigorú szabály alkalmazásának feltétele volt a jogalapon túl az is, hogy annak összegszerűségét se vitassák. Mindezek teljesülése esetén nyílt lehetőség a követelés - önhatalommal és hitelező általi - végrehajtására.

Ezen időszakban megfigyelhető volt az is, hogy valaki a bírói ítélet végrehajtása következtében vált rabszolgává, ugyanis az, mint a teljesítés egyik lehetséges opciója jelent meg a bírói döntés kikényszerítése során.² Kr. e. III. és II. század fordulóján keletkezett a Lex Publilia, mely megteremtette annak a lehetőségét, hogy az adós a végrehajtás során 6 hónapos türelmi időt kapjon a magistratustól.³ Míg a civiljogban csupán személyi végrehajtást ismertek és szabályoztak, addig a praetori perrendben - a személyi végrehajtás mellett - megjelent a vagyoni végrehajtás intézménye is. Már ebben az időszakban is, csakúgy mint jelen korunkban, a bírói ítéletekben foglaltak érvényesülésére sor kerülhetett az adós önkéntes teljesítése

¹ XII táblás törvények III. (<http://sagv.gyakg.u-szeged.hu/tanar/farkzolt/patric/12tabla.htm>) Megtekintésideje: 2018. november 10.)

² Detlef Liebs: Sklaverei aus Not im germanisch-römischen Recht (Kényszerrabszolgaság a Német-Római Birodalomban). Romantische Abteilung 118. sz. (<http://www.c3.hu/~klio/klio031/klio064.html>) Megtekintés ideje: 2018. november 10.)

³ KASER, M.–HACKL, K. 1996 Das römische Zivilprozessrecht. München. 132.o.

nyomán, illetőleg annak hiányában kényszer alkalmazásával. A praetori perrend is ismerte és alkalmazta a teljesítési határidőt, mely az adós számára jelentett törvényben biztosított időtartamot az önkéntes teljesítésre. A hitelező ezen határidő (30 nap) leteltéig semmilyen intézkedéssel nem élhetett, azonban annak eredménytelen leteltét követően végrehajtási eljárást kezdeményezhetett az adós teljes vagyonára. A hitelezőt a praetor mindenekelőtt az adós vagyonának birtokába utalta, mely lehetővé tette a hitelező számára a vagyon hasznainak szedését, illetve a haszonélvezetet. Amennyiben az adós képtelen volt a hitelező felé a tartozását rendezni, úgy megbecsülték a meglévő vagyonának az értékét, majd nyilvános árverésen került sor annak értékesítésére. Az árverésen az szerezte meg a vagyont, aki a legnagyobb mértékben képes volt kielégíteni a hitelezői követelést. Már ebben az időszakban is megjelent a szabályozásban a kielégítési sorrend, illetve a kor előrehaladtával a vagyoni és az alanyi körök esetében is sor került az enyhítések, esetleges mentességek bevezetésére.

A császári perrendben a végrehajtás a hitelező kérelmére indult, melyet a jogerős bírói ítélet előzött meg. Míg korábban az univerzális (teljes vagyonra kiterjedő) végrehajtás volt az általános, addig a császári időszakban a szinguláris (meghatározott vagyontárgyakra kiterjedő) végrehajtás vált elterjedtebbé. A vagyoni végrehajtás mellett egyébként változatlanul megmaradt a személyi végrehajtás intézménye, azonban az főként a mélyszegénységben élő, nincstelen embereket érintette. A végrehajtás során tekintettel voltak a fokozatosságra (elsődlegesen ingó, majd csak azt követően az ingatlanra vezetett végrehajtás), bevezetésre került a zálog mint biztosíték, illetve megszületett az *actio Pauliana* a hitelezők védelmére. A iustinianusi jog teljes mértékben az állami kényszer térnyerését jelentette, kizárva a hitelezői önhatalom érvényesülését - szemben a civiljogi perrenddel, ahol a végrehajtási eljárás bizonyos feltételek megléte esetén egyet jelentett a hitelező önhatalmával.⁴

A magyar jog fejlődéstörténetében először a honfoglalás korában jelenik meg a végrehajtás szabályozása, majd azt követően I. Szent István király dekrétumaiban. A megváltás jogintézményének bevezetése tette lehetővé, hogy az elkövetett cselekményt anyagi ellentételezés nyújtásával kompenzálják. Ugyanakkor a végrehajtás foganatosítása ebben az időszakban nem az állam, hanem a hitelező feladata volt. Werbőczy István Hármaskönyve mérföldkő volt a magyar jogfejlődésben, mellyel az addig szokásjogon nyugvó általánosan követendő magatartási szabályokat jogszabályi rangra emelte. A Tripartitum a végrehajtási eljárás két szakaszáról rendelkezett, mégpedig a végrehajtás elrendeléséről, illetve a foganatosításról. A II. rész 55. cím ekként rendelkezett: „...ilyen elítelt és elmarasztalt embert nem csak minden ingó javaitól, fekvő jószágaitól és birtokjogaitól megfosztja, hanem a fejvesztést is maga után vonja. Ugy hogy az itélő levél erejénél fogva az ilyent, rendes bírója vagy ennek a végre kiküldött embere, a jószág bírói elfoglalása után mindenkor, az elfoglalás előtt pedig az itélő levél keltének napjától számított egy teljes és leforgása alatt, a hol megtalálhatja és

⁴ Pataki János István: Adalékok a bírósági végrehajtási eljáráshoz a római jogban, *Acta Univ. Sapientiae, Legal Studies*, 3, 2 (2014) 139–152 (<http://www.acta.sapientia.ro/acta-legal/C3-2/legal32-2.pdf>) Megtekintés ideje: 2018. november 10.)

megkaphatja, személyében letartóztathatja, befoghatja, bírójának kezébe adhatja és szolgáltathatja, hogy ez a büntetést, melyet a jog e részben kiszabott, rajta végrehajtsa.”⁵

A XVII. században több törvény (1635. évi LXV. törvénycikk, 1638. évi XXVII. törvénycikk, 1681. évi XXXI. törvénycikk) született, mely a végrehajtási eljárást érintette, melyek megalkotása során egyöntetűen az volt az igény és a cél, hogy a bírói ítéletek végrehajtása kikényszeríthető legyen, és egységes jogalkalmazás valósuljon meg. A végrehajtási eljárás magyar fejlődésének másik mérföldköve az 1868. évi LIV. törvénycikk volt, mely részletes szabályokat fogalmazott meg a bírósági végrehajtásról, a bíróság hatásköréről és illetékességéről, az ingó és ingatlan-végrehajtásról, a bírósági végrehajtóról. A II. világháborút követően a magyar végrehajtási jogot szovjet mintára alakították és teljesen átítatta a szocialista szemléletmód. „A szocialista végrehajtási jog elsősorban a meggyőzés eszközével próbálta meg rávenni az adósokat a kötelezettségük teljesítésére.”⁶ A társadalmi, gazdasági, jogi környezet a rendszerváltást követően teljes változáson ment keresztül, melynek hatására megszületett az 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.), ami – bár számtalan módosításon esett át – jelenleg is hatályban van.

3. A bírósági végrehajtási eljárás napjainkban. A bírósági végrehajtási eljárás fogalma, célja, elhatárolása egyéb tevékenységtől

Ahogy a bevezetésben már utaltam rá, a jogállamiság, azon belül pedig a jogbiztonság egyik alapvető követelménye, hogy a bíróság döntései érvényesüljenek. A bíróság jogerős - bizonyos esetekben még nem jogerős - határozatában foglaltak kétféle módon teljesülhetnek: a kötelezett általi önkéntes teljesítéssel, illetve az állami hatalom közreműködésével megvalósuló kikényszerítéssel. Bírósági végrehajtásra abban az esetben kerülhet sor, ha a - főszabály szerint - bírósági határozatban megjelölt kötelezett, az abban foglalt kötelezettségének önszántából nem tesz eleget, így a jogosultnak lehetősége nyílik arra, hogy állami hatalom segítségével a kötelezettet teljesítésre bírja.

„A bírósági végrehajtás olyan önálló, törvényileg szabályozott nemperes eljárás, amelyben állami vagy meghatározott szempontból azzal azonosnak minősülő szerv, elsősorban vagyoni kényszer alkalmazása révén juttatja érvényre az állam által a konkrét egyedi ügyben fennállóknak elismert és kikényszeríthető alanyi jogot vagy előzetesen biztosítja a konkrét egyedi ügyben történő elismerés vagy kikényszeríthetőség előtt védelemben részesített alanyi jog későbbi érvényre juttatását.”⁷

Fontos hangsúlyozni, hogy a bírósági végrehajtási eljárástól el kell különíteni a különböző gazdasági társaságok által végzett követeléskezelést, a „behajtást”. Megítélésem szerint erre azért van szükség, mert egy laikus számára - a sokszor

⁵ Werbóczy István: Hármaskönyv II. rész 55. cím (http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm Megtekintés ideje: 2018. november 10.)

⁶ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Budapest, Osiris, 2012. 542.o.

⁷ Kapa Máttyás: Hitelezővédelem a bírósági végrehajtásban, Budapest, 2006. 30–31. o.

téves vagy éppen hiányos információközlések okán - a két tevékenység összemosódik. A két tevékenység és eljárás között számos különbség van, azonban a két legfontosabb a tevékenység céljában, illetve a tevékenység végzőjében ragadható meg. A bírósági végrehajtási eljárás a bírósági határozatban (okiraton alapuló követelésben) foglaltak érvényesülésére irányul, míg a követeléskezelés a profitnövelésre. A bírósági végrehajtási eljárásban önálló bírósági végrehajtók járnak el, míg a másik tevékenység esetében a profitorientált gazdasági társaság, illetve azok tagjai, képviselői.

A végrehajtási eljárást több oldalról is meg lehet közelíteni, így meglehetősen másképp látja azt az adós, a végrehajtást kérő, illetve a bíróság. Tekintettel arra, hogy a végrehajtási eljárás alapját - főszabály szerint - egy bírósági határozat képezi, annak során már nem a felek közötti jogvitát kell eldönteni, hanem a jogosultat megillető - bíróság által megítélt - kötelezettség teljesítését kell kikényszeríteni. A végrehajtási törvény nem ír elő az eljárásra vonatkozóan határidőt, azonban a polgári perrendtartásban rögzített alapelveknek a végrehajtási eljárásban is érvényesülniük kell, így az ésszerű időn belüli befejezés a kívánalom. Természetesen az eljárás során felmerülhetnek olyan - akár az alanyi, akár a tárgyi oldalt érintő - körülmények, melyek az eljárás átmeneti (pl.: végrehajtás felfüggesztése) vagy huzamosabb idejű (pl.: szünetelés) megakasztását eredményezik. Sok esetben a Vht. egyértelmű, világos, mérlegelést nem tűrő szabályokat fogalmaz meg, így például taxatív felsorolja azokat az okokat, melyek miatt a végrehajtás szünetelésének van helye. Így szünetel a végrehajtás, ha:

- 1) az adós személyazonossága a szükséges adatok hiányában nem állapítható meg
- 2) az adós meghalt, vagy a nem természetes személy adós megszűnt, és a végrehajtást kérő nem kérte a jogutódlás megállapítását,
- 3) a végrehajtást kérő az eljárásban való közreműködését megtagadta,
- 4) az adósnak nincs lefoglalható vagyontárgya, illetőleg a lefoglalt vagyontárgy értékesítése sikertelen volt,
- 5) a végrehajtást kérő a végrehajtási költséget - bár köteles rá - nem előlegezte,
- 6) az adós a teljesítésre halasztást kapott, vagy a részletekben való teljesítést engedélyezték, illetve állapította meg számára a végrehajtó,
- 7) külön törvény így rendelkezik.⁸

Bár a szünetelés jogintézménye jelen cikknek nem témája, azonban néhány gondolat erejéig szeretnék kitérni a felfüggesztés és a szünetelés közötti lényegi eltérésekre. A két jogintézmény hasonló joghatásokat vált ki, hiszen azok fennállása alatt nincs helye további végrehajtási cselekmények foganatosításának, ugyanakkor az azokat kiváltó okok teljesen eltérőek. A felfüggesztés esetében a Vht. nem taxatív felsorolást ad az okokkal összefüggésben, míg a végrehajtás szünetelésére csak a törvényben meghatározott okból kerülhet sor. A szünetelést kizárólag objektív, az eljárástól független körülmény eredményezheti, mely maga után vonja azt is, hogy azt nem elrendelni kell, hanem megállapítani (ami nem a bíróság, hanem a végrehajtó

⁸ Vht. 52. §

kompetenciája). Lényeges megjegyezni, hogy a szünetelésnek nincs időbeli korlátja, így az akár véglegessé is válhat – eltérően egyébként a polgári peres eljárástól, ahol 4 (régi Pp. esetében 6) hónap után a per megszűnik. Abban az esetben viszont, ha a végrehajtást kérő a szünetelés megállapításától számított 1 éven belül nem előlegezi a költségeket, a végrehajtás megszűnik.⁹

Bizonyos esetekben mérlegelési jogkört enged a törvény a bíróságnak, mely során fokozottabban előtérbe kerül az eltérő szemszög problematikája. Tanulmányom további részében a végrehajtás felfüggesztésének eseteit vizsgálom, különös tekintettel az adós által hivatkozott méltányossági okokra.

4. A végrehajtás felfüggesztése

„A felfüggesztés olyan eljárási cselekmény, amit valaki, valamely, a törvényben, jogszabályban meghatározott szerv, szervezet elrendel. A felfüggesztéshez döntés szükséges, a felfüggesztés a döntés következtében szakítja meg az eljárást. Akkor is dönteni kell az eljárás felfüggesztéséről, ha egy külső objektív körülmény miatt kell az eljárást megszakítani, mivel a jogi szabályozás a döntésen keresztül teremt meg a külső körülmény eljárási relevanciáját.”¹⁰ A Vht. kommentárjának megfogalmazásából is kitűnik, hogy a végrehajtási eljárás felfüggesztése nem automatikus, önmagában a körülményváltozás, az akadály fennállása nem eredményezi az eljárás megakadását, ahhoz bírósági döntésre van szükség. Az eljárás felfüggesztésére abban az esetben kerülhet sor, ha a körülményváltozásokat - melyek az eljárás megakasztására alkalmasak - az eljárásban résztvevők tudják kezelni, azok nem rajtuk kívül álló, külső körülmények. A Vht. nem határoz meg időtartamot, ugyanakkor egységes a bírói gyakorlat a tekintetben, hogy a felfüggesztés maximális időtartama 6 hónap. Ezen időtartamot indokolja egyrészt az, hogy az eljárás - felfüggesztés miatti - megakasztása átmeneti jellegű, így olyan körülmények állnak fenn, melyeket ezen időtartam alatt az érintett személyek esetlegesen kezelni tudnak, másrészt pedig az eljárás ésszerű időn belüli befejezésének követelménye. A felfüggesztés időbeli hatályának meghatározása a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik, mely során figyelemmel kell lenni a felfüggesztés okára, a végrehajtási eljárás céljára, illetve a felek érdekeire. Abban az esetben, ha a bíróság az eljárást felfüggeszti, a határidők megszakadnak és az eljárás folytatásával indulnak újra. A Vht. a végrehajtás felfüggesztésének alábbi eseteit szabályozza:

- 1) a végrehajtás felfüggesztése a végrehajtást kérő kérelmére
- 2) a végrehajtás felfüggesztése a zálogjogosult bekapcsolódási kérelmére tekintettel
- 3) a végrehajtás felfüggesztése az adós kérelmére
- 4) a végrehajtás felfüggesztése ingatlan kiürítésekor

⁹ Vht. 54. § (3) bek.

¹⁰ Bíró Noémi–Gyekiczky Tamás–Kapa Máttyás–Nádas György–Rab Henriett–Zoltán Hunor–Zoltán Levente: Nagykomentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 48.§-ához

- 5) a végrehajtás felfüggesztése a végrehajtható okirat vagy a végrehajtó intézkedésével szembeni jogorvoslatra tekintettel
- 6) a végrehajtás felfüggesztésének külön törvényben meghatározott esetei.

4.1. A végrehajtás felfüggesztése a végrehajtást kérő kérelmére. A Vht. az eljárás felfüggesztésének okai között elsőként tünteti fel a végrehajtást kérő erre irányuló kérelmét. Ennek oka nem más, mint hogy a végrehajtást kérő az, aki az ügy ura, hiszen maga a végrehajtási eljárás is arra szolgál, hogy az adós a végrehajtást kérőt jogerős és végrehajtható határozat alapján megillető pénzfizetési vagy egyéb kötelezettségének eleget tegyen. Ebben az esetben a bíróságnak lényegében nincs mérlegelési joga, köteles a végrehajtási eljárást felfüggeszteni. Ugyanakkor egy szempontot mégis vizsgálnia kell, mégpedig hogy a felfüggesztés nem jár-e más személy (másik jogosult, önálló bírósági végrehajtó, adós) jogainak sérelmével.

4.2. A végrehajtás felfüggesztése a zálogjogosult bekapcsolódási kérelmére tekintettel. A végrehajtást kérő mellett a zálogjogosultat hozza olyan helyzetbe a jogszabály, akinek a végrehajtásba történő bekapcsolódási kérelme esetén mérlegelés nélkül, kötelezően fel kell függeszteni a végrehajtási eljárást. A Vht. ezen szabályozása egyértelműen azt hivatott biztosítani, hogy a zálogjogosult jogai ne sérüljenek, követelése - hiszen zálogjoggal biztosított - kielégítésre kerüljön. Amennyiben ugyanis a jogszabály nem tenné lehetővé az eljárás felfüggesztését (avagy mérlegelés tárgya lehetne), a zálogtárgy árverésen történő értékesítésével a zálogjog megszűnne, így a zálogjogosult követelésének a továbbiakban nem lenne semmiféle biztosítéka. Nyilvánvalóan ez a követelésének kielégítését nagymértékben veszélyeztetné, jogai olyan mértékben sérülnének, ami rendkívül méltánytalan lenne számára. Alapvetően két esetkört szabályoz a Vht. a zálogjogosult bekapcsolódási kérelmével kapcsolatban (Vht. 114/A. (1) bekezdés, Vht. 140. § (6) bekezdés). A vonatkozó két törvényi szakasz között a különbség lényegében abban rejlik, hogy előbbi ingó, utóbbi ingatlan-végrehajtás esetén rendelkezik az irányadó szabályokról, illetőleg utóbbinál többtelelem, hogy a foglaláson túlmenően szükséges a becsértékközlés is. Attól függetlenül, hogy a zálogjogosult a Vht. mely passzusa szerinti kérelmet terjesztette elő, a bíróságnak 3 munkanap áll a rendelkezésére a végrehajtási eljárás felfüggesztésére. A meglehetősen rövid határidőt indokolják a fentebb kifejtettek, így a zálogjogosult vonatkozásában a jog-és célszerűség.

Ahogy már kitértem rá, a Vht. nem enged mérlegelést a felfüggesztés tárgyában, ugyanakkor mégis felmerülnek gyakorlati problémák az elbírálással összefüggésben. Kérdésként vetődik fel egyrészt az, hogy a jogszabályban rögzített 3 munkanapos határidőt - hiányos kérelem esetén - mikortól kell számítani, illetőleg hogy a végrehajtás felfüggesztésének megszüntetéséről szóló határozattal szemben van-e helye fellebbezésnek. A határidő számítása vonatkozásában az az álláspontom, hogy a 3 munkanapot a kérelem (a még hiányos kérelem) beérkezésétől kell számítani. Ennek indokaként egyrészt a Vht. rendelkezését jelölöm meg, mely szerint „a kérelem beérkezését követő 3 munkanapon belül a bíróság a végrehajtást felfüggeszti.” Másrészt pedig a magát a zálogjogosult bekapcsolódási kérelem miatti felfüggesztés lényegét, hiszen éppen ezért került sor ennek - mérlegelést nem tűrő - eljárást felfüggesztő okként való jogszabályba iktatására, hogy a zálogjogosult

jogai, érdekei ne sérüljenek. Abban az esetben, ha a zálogjogosult által előterjesztett - hiányos - kérelem beérkezését követően a bíróság hiánypótlásra szólítja fel a zálogjogosultat és a hiánypótlott kérelem beérkezésétől számítja csak a 3 munkanapot, úgy az megítélésem szerint éppen a felfüggesztés okának lényegével (zálogjogosulti jog- és érdekvédelem) ellentétes.¹¹ Álláspontom szerint jelen esetben nem lehet a bekapcsolódási kérelemre a keresetlevelet, illetve az arra vonatkozó – a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvénybe (a továbbiakban: Pp.) foglalt - szabályokat vonatkoztatni és alkalmazni. Továbbá megítélésem szerint a hiányos kérelem beérkezésétől számított 3 munkanapon belüli döntés nem eredményezi a végrehajtást kérő jogainak olyan mértékű sérelmét, mint amekkora hátránnyal járhat a zálogjogosult számára a végrehajtás felfüggesztésének későbbi időpontban történő elrendelése.

A másik gyakorlati probléma a végrehajtás felfüggesztését megszüntető határozat elleni fellebbezési lehetőség.¹² A Vht. szabályozása e tekintetben nem egyértelmű, így eltérő gyakorlat alakult ki a jogorvoslati lehetőség biztosítása vonatkozásában. A jogszabály akként rendelkezik, hogy az eljárás folytatásához bírósági döntésre, illetőleg intézkedésre van szükség. (A Vht. 51. §-a értelmében a felfüggesztett végrehajtást a felfüggesztést elrendelő bíróság - illetőleg a polgári perrendtartásban vagy más törvényben megállapított más bíróság - intézkedésére lehet tovább folytatni.) Ebből következik az a megállapítás, hogy a bíróságnak nincs mérlegelési jogköre arra vonatkozóan, hogy a felfüggesztést megszünteti-e, hiszen az eljárás folytatásához ezt írja elő a jogszabály. Ezen logika mentén haladva pedig a felfüggesztést megszüntető határozat ellen fellebbezésnek nincs helye. Egyebekben a felfüggesztést elrendelő végzés tartalmazza azt az időpontot, ameddig a felfüggesztés szól, az elrendelő határozattal szemben pedig van helye fellebbezésnek. Mindezek alapján álláspontom szerint azt, amit a fél a megszüntető végzés elleni fellebbezésben sérelmezne, arra lehetőséget biztosít a jogszabály az elrendelő határozat elleni fellebbezés kapcsán (felfüggesztés tartama). Másfelől viszont a Vht. 218. § alapján a végrehajtás foganatosítása során hozott határozat ellen fellebbezésnek van helye. Ugyanakkor figyelemmel arra, hogy a Vht. 51. §-a intézkedést ír elő, a bíróság nem indokolt végzéssel szünteti meg a felfüggesztést, mely ellen így fellebbezésnek helye nincs. Mindezek alapján álláspontom szerint a végrehajtás felfüggesztésének megszüntetéséről hozott döntés ellen nincs helye jogorvoslatnak.

4.3. A végrehajtás felfüggesztése az adós kérelmére. A végrehajtási eljárás során a bíróság mérlegelési lehetősége, illetve joga az adós által előterjesztett felfüggesztés iránti kérelmek kapcsán jelenik meg. A tanulmányom elején már említettem, hogy a végrehajtási eljárást az eljárásban résztvevő személyek - így az adós, a végrehajtást kérő, illetve a bíróság - egészen más szemszögből látja, mely az adós által megjelölt méltányossági okok elbírálása során fokozottan előtérbe kerül.

¹¹ Kovács-Hegedűs Vera: A zálogjogosult bekapcsolódása a végrehajtási eljárásba, Pro Futuro 2015/2. szám, 150.

¹² Gyüre Péter: A bírósági végrehajtási eljárás cselekményeinek láncolatát átmenetileg megakasztó jogintézmények, Debreceni Jogi Műhely, 2018. évi (XV. évfolyam) 1-2. szám

A Vht. 48. § (3) bekezdésében foglaltak alapján a végrehajtást foganatosító bíróság az adós kérelmére kivételesen akkor függesztheti fel a végrehajtást, ha az adós a felfüggesztésre okot adó, méltányolható körülményt igazolta, és az adóst a végrehajtási eljárás során korábban nem sújtották rendbírósággal.

A jogszabály vonatkozó rendelkezéséből megállapítható, hogy több feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy az adós kérelmére a végrehajtási eljárás felfüggesztésére kerüljön sor. Ebben az esetben kiemelten érvényesül a méltányosság, melyet a bíróság mérlegelési jogkörében értékelhet. Felvetődik kérdésként, hogy kinek a szempontjából kell méltányosan elbírálni a kérelmet? Az adós szempontjából, akinek a személyi, vagyoni, jövedelmi helyzetében felmerülhetnek olyan változások, melyek számottevően elnehezítik az életét, befolyásolva ezzel a követelés teljesítését, vagy pedig a végrehajtást kérőt figyelembe véve kell méltányos döntést hozni, akinek az igényét jogerős bírósági határozattal már elbírálták és önkéntes teljesítés hiányában az állami közreműködéssel történő kikényszerítéssel való teljesítésre vár. Nem hiába enged a jogszabály mérlegelési lehetőséget a bíróságnak, hiszen a legnagyobb forgatókönyv író az élet. Lehetetlen lenne jogszabályban rögzíteni mindazon okokat, körülményváltozásokat, melyek indokolhatják az eljárás felfüggesztését. Ugyanakkor mégis megfogalmaz szigorú követelményeket a Vht., így a kivételességet, a méltányolhatóságot, az igazolási kötelezettséget, az átmeneti jelleget, és az együttműködő, megfelelő magatartás tanúsítását (rendbíróság hiánya). Mindezen feltételeknek az együttes fennállása szükséges ahhoz, hogy a bíróságnak lehetősége nyíljon az eljárás felfüggesztésére. A méltányolható körülmények vonatkozásában szintén tartalmaz iránymutatást a jogszabály, így meghatározza azokat az okokat, melyeket a bíróság értékelési körébe von. A Vht. 48. § (5) bekezdése értelmében a bíróság a felfüggesztésre okot adó, méltányolható körülmények körében kiemelten értékeli különösen az adós által eltartásra köteles és tartásra szoruló személyek számát, az adós vagy az eltartott személy tartós és súlyos betegségét, a végrehajtási eljárás során bekövetkezett és az adóst is sújtó természeti katasztrófát. A törvény azt a kifejezést használja, hogy „kiemelten értékeli különösen”, mely arra enged következtetni, hogy a felsoroltakon kívül egyéb okok vizsgálatára és figyelembevételére is sor kerülhet e körben. Ugyanakkor ki kell emelni, hogy a fentebb felsorolt méltányolható körülmények fennállása esetén is figyelemmel kell lenni a végrehajtást kérő méltányos érdekeire, így arra hogy megfelelő időben és módon hozzájut-e az őt megillető követeléshez.

A Vht. fent idézett rendelkezései és a kialakult bírói gyakorlat alapján a végrehajtás csak kivételes esetben, nyomatékosan indokolt körülmények fennállása esetén, kizárólag átmeneti időre függeszthető fel, s célja, hogy az adós részére - átmenetileg fennálló nehézségeire tekintettel - haladékot biztosítson és ezek elhárulását követően elősegítse a végrehajtást kérő követeléshez jutását. A végrehajtás felfüggesztése körében olyan méltányolható körülmények értékelhetők érdemben, melyek a végrehajtás megindulását követően merültek fel és a végrehajtás eredményes lefolytatását akadályozzák. Ezen körülményeknek egyúttal olyanoknak is kell lenniük melyek átmenetileg állnak fenn és időlegesen akasztják meg az eljárást, s így a végrehajtást kérő jogos követeléshez jutását.

A végrehajtási eljárás arra szolgál, hogy az adós a végrehajtást kérőt jogerős és végrehajtható határozat alapján megillető pénzfizetési vagy egyéb kötelezettségének eleget tegyen. A végrehajtás esetleges felfüggesztése esetén, ha az adós körülményeiben érdemi változás bekövetkezésére nincs kilátás és a végrehajtás felfüggesztésére okot adó körülmények nem változnak, a végrehajtási eljárás nem éri el a célját, a végrehajtást kérő nem juthat hozzá az őt jogerős és végrehajtható határozat alapján megillető követeléséhez, mellyel jogai jelentős mértékben csorbulnának. Eppen ebből kifolyólag kerülhet sor a végrehajtás felfüggesztésére csupán kivételesen indokolt esetben.

A gyakorlatban számtalan esetben alapítják arra a kérelmüket az adósok, hogy a részükre folyósított, illetőleg a levonást követően rendelkezésre álló jövedelmük olyan csekély, hogy az a saját, illetve a család megélhetését veszélyezteti. Méltányosság körében értékelendő okként hivatkoznak a régebb óta fennálló (súlyos) megbetegedésekre, az egészségi állapottal összefüggésben szükséges gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök, gyógykezelések költségeire, egyéb tartozások, rezsiköltségek miatti elnehezült vagyoni helyzetükre. Mindezek azonban olyan indokok, melyek a végrehajtási eljárás megindulását megelőzően is fennálltak, illetőleg nem átmeneti, hanem tartós jellegűek, így nem várható, hogy a felfüggesztés időtartama alatt az adós azokat kezeli, pozitív irányba mozdul el, mely elősegíti a végrehajtást kérő részére történő teljesítést. A végrehajtás felfüggesztése márpedig nem irányulhat az eljárás elhúzására, időnyerésre, illetőleg nem sértheti a végrehajtást kérő méltányos érdekeit.

Az adósi kérelmek másik gyakori hivatkozása a munkahely hiánya, annak elvesztése. Az adósi - méltányolható körülményekre alapított - kérelemre történő felfüggesztés egyik iskolapéldája lehet a munkahely elvesztése miatt bekövetkező körülményváltozás miatti eljárási akadály. Ugyanakkor ebben az esetben is vizsgálni kell, hogy a körülményváltozás mikor következett be, milyen hatással volt az adós életére, körülményeire, illetőleg milyen magatartást tanúsít azóta. Nem foghat helyt az adósi hivatkozás abban az esetben, ha a munkahely elvesztése egy vagy akár több évvel ezelőtt - még ha a végrehajtási eljárás folyamatban léte alatt is - következett be, és az azóta eltelt időben semmiféle erőfeszítést nem tett annak érdekében, hogy elhelyezkedjen, holott arra reális lehetősége lett volna.

Abban az esetben, ha az adóst vagy más személyt - aki ezt követően gondozására, ápolására szorul - valamilyen betegség, baleset éri, ami az adós életkörülményeiben olyan változást eredményez, ami jelentősen elnehezíti a családi, vagyoni, jövedelmi helyzetét, akadályozva ezáltal a végrehajtási eljárás keretében történő teljesítést, megalapozhatja az eljárás felfüggesztését, amennyiben van reális lehetősége annak, hogy a felmerülő negatív körülményekben a felfüggesztés időtartama alatt pozitív irányú változás következhet be. Nyilvánvalóan egy maradandó egészségkárosodást, illetőleg fogyatékoságot eredményező baleset, illetőleg megbetegedés esetén nem beszélhetünk annak átmeneti jellegéről, így a felfüggesztés nem jelentene megoldást.

Véleményem szerint minden esetben külön kell választani a jogilag, illetve az emberileg méltányolható körülményeket, szem előtt kell tartani a szükségesség-arányosság vizsgálatának követelményét, illetve figyelemmel kell lenni az elérendő

célra. Ismételten utalva Celsus szavaira, a jog valóban a jó és méltányos művészete, a bíróság pedig abban a különleges helyzetben van, hogy gyakorolhatja ezt a művészetet.

4.4. A végrehajtás felfüggesztése ingatlan kiűritésekor. A Vht. az adós számára további lehetőséget biztosít a végrehajtási eljárás felfüggesztése körében, amikor lehetővé teszi, hogy ingatlan kiűritése iránt folyamatban lévő eljárás során is kérelmet terjeszthet elő annak megakasztása érdekében. Ugyanakkor a jogszabály több szigorú, mérlegelést nem tűrő kitéletet is megfogalmaz. Így az adós kérelmére legfeljebb egy alkalommal kerülhet sor a felfüggesztésre és maximum 6 hónap időtartamra. Ahogyan már kitértem rá, a Vht. a felfüggesztés időtartamát egyébként nem határozza meg, csupán az ingatlan kiűritése iránt folyamatban lévő végrehajtási eljárás felfüggesztése esetében rögzíti. Két esetben kizárja a felfüggesztés lehetőségét a jogszabály, mégpedig az önkényesen elfoglalt lakás vonatkozásában, illetve ha az adós számára - kérelmére - a polgári eljárás során a lakás elhagyására legfeljebb 6 hónapos kedvezményt biztosítottak. Tisztázásra szorul, hogy önkényesen elfoglalt lakásról abban az esetben beszélünk, ha a lakásban tartózkodónak nincs semmilyen jogcíme az ott tartózkodáshoz. A gyakorlatban leginkább előforduló példa erre vonatkozóan, ha a felek a bérleti jogviszonyt megszüntetik, azonban a (korábbi) bérlő nem hagyja el az ingatlant. A bérleti jogviszony megszüntetését követően a lakásban maradó fél már nem rendelkezik jogcímmel, így önkényes lakásfoglalónak minősül.

Attól függetlenül, hogy a végrehajtási eljárás ebben az esetben ingatlan kiűritésére irányul, a korábban kifejtettek ezen kérelem esetében is változatlanul irányadóak. A végrehajtás felfüggesztésére ugyancsak kivételesen, méltányolható - átmeneti jellegű - okokra alapítottan, azt igazolva van lehetőség, a jogszabály mindehhez csupán többlet feltételt fűz. Ebben az esetben - megítélésem szerint - fokozottabban kell, hogy érvényesüljön a szükségesség-arányosság vizsgálatának követelménye, illetve az eljárásban résztvevők méltányos érdeke. A bíróságnak mérlegelnie kell, hogy a végrehajtás felfüggesztése eredményezi-e a végrehajtást kérő jogainak olyan mértékű sérelmét, mint amekkora hátránnyal járhat a kötelezett számára a végrehajtás felfüggesztésének az elmaradása.

4.5. A végrehajtás felfüggesztése a végrehajtható okirat vagy a végrehajtó intézkedésével szembeni jogorvoslatra tekintettel. A Vht. 49. § (1) bekezdése rendelkezése alapján ha a végrehajtható okirat vagy a végrehajtó intézkedése ellen jogorvoslattal éltek, a jogorvoslatot elbíráló bíróság a végrehajtást felfüggesztheti. A végrehajtható okirattal kapcsolatos jogorvoslat a végrehajtási lap visszavonása és a végrehajtási záradék törlése; a fellebbezés; a felülvizsgálat; egyéb jogorvoslatok, míg a végrehajtó intézkedésével szemben végrehajtási kifogás előterjesztésére van lehetőség. Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, így azóta mind a jogalkotás, mind pedig a jogalkalmazás során kiemelt figyelmet kell fordítani a közösségi jog tiszteletben tartására, illetve a jogharmonizációra. A 805/2004/EK rendelet 23. cikke, a 861/2007/EK rendelet 23. cikke, valamint az 1896/2006/EK rendelet 23. cikke alapján jogorvoslat esetében lehetősége van a hatáskörrel rendelkező bíróságnak, hogy a végrehajtást biztosítási

intézkedésekre korlátozza, a végrehajtást biztosíték nyújtásától teheti függővé, illetőleg kivételes esetben felfüggesztheti azt.¹³ Mind a Vht., mind az uniós szabályozások egyrészt mérlegelés tárgyává teszik a felfüggesztés lehetőségét, másrészt pedig erősítik azt, hogy arra csupán kivételes esetben, az ügy egyedi mérlegelése alapján kerülhet sor. (Megjegyzem, ha az előterjesztett jogorvoslatra tekintettel sor kerül a végrehajtás felfüggesztésére, az egyfajta prejudikáció, hiszen a felfüggesztés ez esetben a jogorvoslat eredményességét vetítheti előre.)

4.6. A végrehajtás felfüggesztésének külön törvényben meghatározott esetei. A törvény rendelkezése értelmében a bíróság a végrehajtást azokban az esetekben is felfüggesztheti, amelyekben ezt a Pp. vagy más törvény lehetővé teszi.¹⁴ Mindenekelőtt szeretném kiemelni, hogy el kell különíteni egymástól a végrehajtás nemperes eljárásban történő felfüggesztését, illetve lehetőségét; valamint a peres eljárásban történő végrehajtás felfüggesztését. A gyakorlatban sokszor a kettő összemosódik és a felek nemperes eljárásban kérik a Pp. 123. §-ra /a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (régii Pp.) 152. §/, míg peres eljárásban a Vht. 48. § (3) és (5) bekezdésére alapítottan a végrehajtás felfüggesztését. Hangsúlyozandó, hogy nemperes eljárásban nincs lehetőség a végrehajtás felfüggesztésére valamely előzetes kérdés eldöntése okán. A végrehajtás felfüggesztésére kizárólag abban az esetben és körben van lehetőség, ahol a Pp. kifejezetten ekként rendelkezik. Ennek megfelelően a felfüggeszhető esetek négy csoportba sorolhatóak. Az első csoportba tartoznak azok, amikor valamiképpen a végrehajtandó határozat hatálya illetve jogereje vitás (például kézbesítési kifogás). A második csoportot az előzetes végrehajthatósággal kapcsolatos esetek képezik. A harmadik csoportba a jogerős és végrehajtható határozatokkal szembeni jogorvoslatokkal kapcsolatos esetek tartoznak, melyek tipikusan a felülvizsgálat és a perújítás. A negyedik csoportot pedig a végrehajtás elrendelése és foganatosítása kapcsán indított olyan peres eljárások képezik, mint a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti per, a végrehajtási igényper és a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránti per.

Annak megvalósulását viszont nem látom a gyakorlatban, hogy ezekben – a Pp. által lehetővé tett – esetekben nemperes eljárás keretében kerüljön sor a végrehajtás felfüggesztésére, hiszen azokról a perbíróság dönt. Ennek indoka az, hogy csakúgy, mint a végrehajtható okirat, illetve a végrehajtó intézkedése elleni jogorvoslat miatti felfüggesztés esetében, a bíróságnak a végrehajtás felfüggesztéséről való döntés során azt kell vizsgálnia, hogy sor kerülhet-e a kérelemnek/keresetnek való helyt adásra, illetőleg jogorvoslat (perorvoslat) esetében annak sikere valószínűnek mutatkozik-e. A siker valószínűsége azt jelenti, hogy a rendelkezésre álló adatok valószínűsítik, hogy a perújítási kérelem nem lesz eredménytelen.¹⁵ Felülvizsgálati eljárás esetében pedig azt kell vizsgálnia a Kúriának, hogy a végrehajtást követően az eredeti állapot helyreállítható-e, vagy a végrehajtás elmaradása nem okoz-e súlyosabb károsodást, mint amilyennel a végrehajtás

¹³ Nagykommentár i.m.

¹⁴ Vht. 49. § (2) bekezdés

¹⁵ BDT2000.258.

felfüggesztésének elmaradása járna.¹⁶ A végrehajtás felfüggesztését a Pp.-n túl egyéb jogszabály, így például a választottbíráskodásról szóló törvény, illetve a fogyasztóvédelemről szóló törvény is lehetővé teheti.

Az adós kérelmére történő felfüggesztés körében hangsúlyoztam, hogy a döntés során figyelemmel kell lenni a végrehajtást kérő érdekeire is. A Vht. éppen ebből kifolyólag igyekszik szűkíteni az eljárás felfüggesztésének a határait, így meghatározza, hogy szükségképpen mely cselekményre terjed ki a hatálya, illetőleg rendelkezik arról is, hogy a szükséges döntéseket, illetve a korábban előterjesztett jogorvoslati kérelmeket a felfüggesztés nem érinti. A felfüggesztés hatálya a határozat meghozatalának időpontjában áll be.

6. Összegzés

Különösebb megállapítások nem tehetők azokban az esetekben, mely során a jogszabály mérlegelési jogkört nem biztosít a bíróságnak a végrehajtás felfüggesztése vonatkozásában (a végrehajtást kérő kérelme, zálogjogosult bekapcsolódási kérelme), hiszen ebben az esetben egy kötelezően előírt rendelkezést kell alkalmazni. Ugyanakkor természetesen ilyenkor is merülhetnek fel a gyakorlatban problémák, melyeket az eltérő jogértelmezés okoz, és ami eltérő gyakorlatot eredményez. Gondoljunk csak a zálogjogosult bekapcsolódás iránti kérelme miatti felfüggesztés esetére irányadó 3 munkanapos elbírálási határidő kezdő időpontjára.

Azonban az eltérő joggyakorlatot leginkább azok az esetek eredményezik, mely során a jogszabály a bíróság számára mérlegelési lehetőséget biztosít, teret engedve ezzel a humánus megjelenésének a döntéshozatal során. A végrehajtás felfüggesztése iránti adósi kérelmeket, illetve az azokról hozott bírósági döntéseket vizsgálva arra a megállapításra jutottam, hogy alapvetően kialakult - legalábbis a Miskolci Törvényszék illetékességi területén - egy egységes gyakorlat a végrehajtás – méltányolható körülményekre tekintettel történő – felfüggesztése vonatkozásában. A probléma nem a jogalkalmazásban ragadható meg, hanem a végrehajtási eljárásban résztvevők (adóók) társadalmi helyzetében, informáltságában, esetlegesen hozzáállásában. A végrehajtási eljárásokban megítélésem szerint különösen nehéz eljárni és döntést hozni, hiszen az ügyiratok mögé nézve nagyon közelről látja a döntéshozó magát az embert, a sokszor kilátástalannak tűnő életkörülmények között, amikor a jogszabályi rendelkezés és az emberség határán mozogva kell eljárnia. Ezzel szemben nem a humánus és a jog keveredése, hanem az eltérő jogértelmezés okoz gyakorlati problémát a nemperes eljárásokban a Pp.-re hivatkozással történő végrehajtás felfüggesztése körében. Álláspontom szerint a Vht. ezen rendelkezése (Vht. 49. § (2) bek.) nem kellően egyértelmű, amit egyébként a törvényhez készített magyarázat sem tisztáz megfelelő mértékben.

¹⁶ Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 49.§-ához